

ŚWIATOWIT

ROCZNIK

POŚWIĘCONY ARCHEOLOGII PRZEDDZIEJOWEJ

I BADANIOM

pierwotnej kultury polskiej i słowiańskiej

WYDAWANY STARANIEM

ERAZMA MAJEWSKIEGO.

Tom I. — 1899.

(57 ilustracji w tekście i XI tablic).

WARSZAWA.

Skład Główny w Księgarni E. Wendego i S-ki, Krak.-Przedmieście № 9.

—
1899.

ŚWIATOWIT

ANNUAL OF THE INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY
OF THE UNIVERSITY OF WARSAW

VOL. XIII–XIV (LIV–LV)
(2015–2016)

FASCICLE A/B

PREHISTORICAL AND MEDIEVAL
ARCHAEOLOGY.
ARCHAEOLOGY OF POLAND

MEDITERRANEAN
AND NON-EUROPEAN
ARCHAEOLOGY

WARSAW 2018

ŚWIATOWIT

ROCZNIK INSTYTUTU ARCHEOLOGII
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

TOM XIII–XIV (LIV–LV)
(2015–2016)

FASCYKUŁ A/B

ARCHEOLOGIA PRADZIEJOWA
I ŚREDNIOWIECZNA.
ARCHEOLOGIA POLSKI

ARCHEOLOGIA
ŚRÓDZIEMNOMORSKA
I POZAEUROPEJSKA

WARSZAWA 2018

Redaktor naczelny Wydawnictw Instytutu Archeologii UW: Krzysztof Jakubiak

ŚWIATOWIT
ROCZNIK INSTYTUTU ARCHEOLOGII UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

Redaktorzy: Dariusz Błaszczuk (d.blaszczuk@uw.edu.pl),
Jerzy Żelazowski (j.r.zelazowski@uw.edu.pl)

Rada redakcyjna:

Włodzimierz Godlewski (Przewodniczący)
Elżbieta Jastrzębowska
Joanna Kalaga
Wojciech Nowakowski
Tadeusz Sarnowski
Tomasz Scholl
Karol Szymczak

Recenzenci tomu:

Zdzisław Bełka, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Joanna Kalaga, Uniwersytet Warszawski
Piotr Kittel, Uniwersytet Łódzki
Henryk Kobryń, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Jerzy Libera, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Andrzej Michałowski, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Michał Pawleta, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Jan Schuster, Uniwersytet Łódzki

All rights reserved

© 2018 Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego

ISSN 0082-044X

Projekt okładki, opracowanie graficzne i skład: Jan Żabko-Potopowicz
Druk:

Adres redakcji: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego,
Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

Spis treści

Contents

Fascykuł A/B

ARCHEOLOGIA PRADZIEJOWA I ŚREDNIOWIECZNA. ARCHEOLOGIA POLSKI
ARCHEOLOGIA ŚRÓDZIEMNOMORSKA I POZAEUROPEJSKA

Fascicle A/B

PREHISTORICAL AND MEDIEVAL ARCHAEOLOGY. ARCHAEOLOGY OF POLAND
MEDITERRANEAN AND NON-EUROPEAN ARCHAEOLOGY

OD REDAKCJI.....9

Studia i materiały

Katarzyna Januszek, Katarzyna Pyżewicz

KRZEMIENNE NARZĘDZIA SZLIFOWANE Z PÓŻNEGO NEOLITU
– MIĘDZY FORMĄ A FUNKCJĄ 13
Late Neolithic polished flint tools – between form and function 27

Sylwia Domaradzka, Bartosz Józwiak, Michał Przedziecki

MATERIAŁY Z EPOKI KAMIENIA I WCZESNEJ EPOKI BRĄZU ZE STANOWISKA 2
W WOŹNEJWSI, GM. RAJGRÓD, WOJ. PODLASKIE Z BADAŃ W LATACH 2015–2016 29
Stone Age and Early Bronze Age archaeological material from the site 2 in Woźnawieś,
Rajgród commune, Podlaskie voivodship, from the excavations in 2015 and 2016 46

Agata Trzop-Szczypiorska, Radosław Karasiewicz-Szczypiorski

DOMY ZE STANOWISK KULTURY PRZEWORSKIEJ NA MAZOWSZU.
KILKA PRZYKŁADÓW Z NIEPUBLIKOWANYCH BADAŃ 47
Houses from sites of the Przeworsk Culture in Masovia. A few examples from unpublished research 70

Agata Chilińska-Früboes, Bartosz Kontny

PO JANTAR! RZYMSKI TROP W DALEKIM KRAJU ALBO RAZ JESZCZE
O ZNALEZISKACH Z DAWNEGO *ILISCHKEN* 73
Go for amber! Roman trace in a distant land or once more about old finds from former *Ilischken* 105

Dominik Chudzik

WYBRANE ASPEKTY WCZESNOŚREDNIOWIECZNEGO OSADNICTWA RÓWNINY ŁUKOWSKIEJ I WYSOCZYNY SIEDLECKIEJ.....	107
Selected Aspects of Early Medieval Settlement in the Łuków Plain and the Siedlce Upland	131

Dariusz Błaszczuk

POCHODZENIE I DIETA MĘŻCZYZNY POCHOWANEGO W GROBIE D162 Z CMENTARZYSKA W BODZIA W ŚWIETLE BADAŃ IZOTOPOWYCH.....	133
The provenance and diet of a man buried in the grave D162 from the cemetery in Bodzia in the light of isotopic analyses	155

Joanna Piątkowska-Malecka

ZWIERZĘCE SZCZĄTKI KOSTNE Z TERENU ŚREDNIOWIECZNEJ OSADY W SURAŻU, STAN. 7/125, GM. <i>LOCO</i> , POW. BIAŁOSTOCKI, WOJ. PODLASKIE	159
Animal skeletal remains from the medieval settlement in Suraż, site 7/125, Suraż commune, Białystok district, Podlaskie voivodship	174

Marta Osypińska, Joanna Piątkowska-Malecka

ZWIERZĘTA W ZAGRODACH NA TERENIE OSADY LUDNOŚCI KULTURY CERAMIKI WSTĘGOWEJ RYTEJ W LUDWINOWIE (STAN. 7, AUT. 112), GMINA I POWIAT WŁOCŁAWEK	175
Homestead Animals in Linear Pottery Culture Settlement in Ludwinów (Site 7, Aut 112), Włocławek Commune and District	193

Sławomir Wadył, Marek Krąpiec

DENDROCHRONOLOGIA O DATOWANIU WCZESNOŚREDNIOWIECZNEGO GRODZISKA W WĘGIELSZTYNIE, GM. WĘGORZEWO	195
Dendrochronology on the dating of an early medieval settlement in Węgielsztyn, Węgorzewo commune	203

Agnieszka Olech

SYSTEM OCHRONY I PRZECHOWYWANIA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH NA SŁOWACJI.....	205
System for Protection and Storage of Archaeological Collections in Slovakia.....	212

Kronika wykopalisk

Michał Przeździecki, Elżbieta Ciepiewska

RYDNO – STANOWISKO NOWY MŁYN, WYKOP I/2015, WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE. BADANIA W ROKU 2015	215
Rydno – Site: Nowy Młyn, Cut I/2015, Świętokrzyskie voivodship. The excavations in 2015	218

Paweł Szymański

- CZERWONY DWÓR, STAN. XXI, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2015 221
Czerwony Dwór, site XXI, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2015.....226

Artur Brzóška, Piotr Prejs

- BADANIA NIEINWAZYJNE DNA WISŁY NA ODCINKU MOSTU ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
DO MOSTU GDAŃSKIEGO, WARSZAWA, WOJ. MAZOWIECKIE,
BADANIA W LATACH 2015–2016 227
Non-invasive Survey of the Bottom of the Vistula River Between the Świętokrzyski Bridge
and the Gdański Bridge, Warsaw, Mazowieckie Voivodship, in the Years 2015 and 2016 230

Ewa Marczak-Łukasiewicz

- TRUSZKI-ZALESIE, STANOWISKO 1 „OKOP” I STANOWISKO 3 „SIEDLIŚKO”,
WOJ. PODLASKIE. BADANIA WYKOPALISKOWE W LATACH 2013, 2015 I 2016 231
Trzuski-Zalesie, Site 1 (‘Okop’) and Site 3 (‘Siedlisko’), Podlaskie voivodship.
Excavations in 2013, 2015, and 2016..... 233

Magdalena Natuniewicz-Sekuła

- WEKLICE, STAN. 7, POW. ELBLĄSKI, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE.
BADANIA W LATACH 2015–2016 235
Weklice, Site 7, Elbląg district, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2015–2016 240

Michał Starski

- PUCK, UL. 1 MAJA 3, DZ. 168, BADANIA W LATACH 2014–2015 241
Puck, 1 Maja Street no. 3, Plot 168. The excavations in 2014 and 2015 248

Michał Starski

- SKARSZEWY – RYNEK, GM. SKARSZEWY, WOJ. POMORSKIE, BADANIA W 2015 ROKU 249
Skarszewy – the market square, Skarszewy commune, Pomorskie voivodship. The excavations in 2015 258

Sławomir Wadył

- PASYM, ST. 1, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2016 259
Pasym, site 1, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2016 265

Sławomir Wadył, Jerzy Łapo

- PERŁY, ST. 1, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2016 267
Perły, site 1, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2016 270

Witold Gumiński

- STANOWISKO TORFOWE ŁOWCÓW-ZBIERACZY Z EPOKI KAMIENIA.
SZCZEPANKI, STAN. 8, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2016 271
Szczepanki, site 8, Warmian-Masurian voivodship – a Stone Age peat-bog site of hunter-gatherers.
The excavations in 2016 278

Bartosz Kontny, Artur Brzoška, Anna Bucholc, Bartłomiej Kujda, Piotr Prejs

Z POWIETRZA, LĄDU I WODY. WSZECHSTRONNA WERYFIKACJA OSIEDLI NAWODNYCH MIKROREGIONU JEZIOR ORZYSZ I WYLEWY. BADANIA W ROKU 2016	279
From the air, land and water. A comprehensive verification of lake settlements of the microregion of the Orzysz and Wylewy lakes. The expedition in 2016.....	288

Andrzej Szela

BRUDNICE, ST. V, POW. ŻUROMIŃSKI. BADANIA WYKOPALISKOWE W SEZONIE 2015	289
Brudnice, site V, Żuromin district. The excavations in 2015	293

Andrzej Szela

BRUDNICE, ST. V, POW. ŻUROMIŃSKI. BADANIA WYKOPALISKOWE W SEZONIE 2016	295
Brudnice, site V, Żuromin district. The excavations in 2016	298

Roksana Chowaniec

PALAZZO ACREIDE, SICILY, ITALY. EXCAVATIONS IN 2015	299
Palazzolo Acreide, Sycylia, Włochy. Wykopaliska w 2015 r.	305

Rosa Lanteri, Marta Fituła

ANCIENT SETTLEMENTS IN THE TERRITORY OF NOTO (SYRACUSE PROVINCE): NEW DATA FROM THE GIOI AND NIURA DISTRICTS	307
Insedimenti Antichi nel Territorio di Noto (Provincia di Siracusa). Nuovi Dati Dalle Contrade "Gioi" e "Niura"	316
Ślady osadnictwa starożytnego terytorium Noto (prowincja Syrakuzy). Nowe znaleziska z „Contrada Gioi” i „Niura”	319

**Tadeusz Sarnowski, Agnieszka Tomas, Tomasz Dziurdzik,
Ludmiła A. Kovalevskaya, Emil Jęczmienowski, Piotr Zakrzewski**

NOVAE 2015. LEGIONARY DEFENCES AND EXTRAMURAL SETTLEMENT	321
Prace wykopaliskowe w Novae w 2015 r. Twierdzy legionowa i osiedle przyobozowe.	327

Martin Lemke

FIELDWORK AT NOVAE 2015	329
Wykopaliska w Novae w 2015 r.	335

Martin Lemke

FIELDWORK AT NOVAE 2016	337
Wykopaliska w Novae w 2016 r.	342

Martin Lemke

FIELDWORK AT RISAN 2015	343
Wykopaliska w Risan w 2015 r.	348

Martin Lemke

FIELDWORK AT RISAN 2016	349
Wykopaliska w Risan w 2016 r.	354

Tomasz Dziurdzik

LJUBŠKI ARCHAEOLOGICAL PROJECT: A ROMAN AND LATE ANTIQUE SETTLEMENT IN WESTERN HERZEGOVINA, 2015	355
Projekt archeologiczny Ljubuški (Ljubuški Archaeological Project) – osadnictwo okresu rzymskiego i późnoantycznego w zachodniej Hercegowinie, 2015 r.	363

Marcin Matera, Paweł Lech, Elżbieta Sroczyńska

TANAIS, RUSSIA. EXCAVATIONS IN THE 2015 SEASON	365
Tanais, Rosja. Wykopaliska w sezonie 2015	371

Marcin Matera, Paweł Lech, Elżbieta Sroczyńska

TANAIS, RUSSIA. EXCAVATIONS IN THE 2016 SEASON	373
Tanais, Rosja. Wykopaliska w sezonie 2016	380

Dmytro Nykonenko, Marcin Matera, Miron Bogacki, Wiesław Małkowski, Paweł Lech

KONSULOVSКОЕ HILLFORT, UKRAINE. NON-INVASIVE SURVEY IN 2015 SEASON	381
Grodzisko Konsułowskoje, Ukraina. Badania nieinwazyjne w sezonie 2015	388

Dmytro Nykonenko, Marcin Matera, Nadieżda Gawryluk, Paweł Lech

KONSULOVSКОЕ HILLFORT, UKRAINE. 2016 SEASON	389
Grodzisko Konsułowskoje, Ukraina. Badania w sezonie 2016	392

Barbara Kaim, Nazarij Buławka

THE SIXTH SEASON OF EXCAVATION AT GURUKLY DEPE, SOUTHERN TURKMENISTAN (2015)	393
Szósty sezon wykopalisk na stanowisku Gurukly Depe w południowym Turkmenistanie (2015)	388

Włodzimierz Godlewski

NAQLUN, EGYPT. EXCAVATIONS IN 2015	399
Naqlun, Egipt. Wykopaliska w 2015 r.	402

Dorota Dzierzbicka, Włodzimierz Godlewski

DONGOLA, SUDAN – SEASON 2015–2016	403
Dongola, Sudan – Sezon 2015–2016	412

Joanna Kalaga

RECENZJA: DARIUSZ BŁASZCZYK, DĄBRÓWKA STĘPNIOWSKA (RED.), *POCHÓWKI
W GROBACH KOMOROWYCH NA ZIEMIACH POLSKICH W OKRESIE WCZESNEGO
ŚREDNIOWIECZA*, ŚWIATOWIT, SUPPLEMENT SERIES P: PREHISTORY AND MIDDLE AGES,
VOL. XVIII, WARSZAWA 2016, 175 STRON, 93 ILUSTRACJE, 3 TABELE 415

MICHAŁ STARSKI

SKARSZEWY – RYNEK, GM. SKARSZEWY, WOJ. POMORSKIE. BADANIA W 2015 ROKU

W 2015 roku Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego podjął współpracę z Urzędem Miasta w Skarszewach mającą na celu realizację badań archeologicznych, zmierzających do ustalenia początków i dziejów zasiedlenia dawnego miasta lokacyjnego w Skarszewach. Do prac badawczych przeznaczono południową część rynku, a podjęte tam wykopaliska miały umożliwić zgromadzenie danych odnośnie stanu zachowania dawnej zabudowy śródrynkowej, datowania nawarstwień kulturowych i określenia kierunków przyszłej rewitalizacji placu gen. Józefa Hallera. Badania archeologiczne prowadzono od 12 do 26 października 2015 roku, a uczestniczyli w nich studenci Instytutu Archeologii UW.

Podjęte prace badawcze stanowiły jedną z pierwszych tego rodzaju inicjatyw realizowanych na terenie starego miasta w Skarszewach. Dotychczasowe wiązały się z doraźnymi pracami archeologicznymi związanymi z inwestycjami prowadzonymi przy wymianie instalacji sanitarnych albo już poza obszarem miasta lokacyjnego (STARSKI 2015). Szerszy zakres miały jedynie badania realizowane na terenie zamku położonego przy północno-zachodnim narożniku historycznego centrum Skarszew na wysokim cyplu w zakolu Wietcisy (MILEWSKA 1993). W rezultacie, w dyskusji o początkach omawianego ośrodka osadniczego, nie dysponowano obszernymi danymi pozyskanymi w toku badań archeologicznych. Informacje ze źródeł pisanych wskazywały natomiast, że początki tutejszego osadnictwa można wiązać z młodszymi fazami wczesnego średniowiecza, a w tym rejonie znajdowała się wieś książęca, przekazana w końcu XII wieku Joannitom. W 1320 roku nadali oni tutejszej osadzie prawa miejskie, które następnie potwierdzone i rozszerzone zostały przez

nowych właścicieli – zakon krzyżacki – w 2 poł. XIV wieku (BISKUP 1980; GRZEGORZ 1988: 49–50; 2007: 120; MILEWSKA 1993). W tym czasie wytyczono regularny, szachownicowy układ miejski, którego nieznaczące zniekształcenie wynikało z uwarunkowań terenowych i nieregularności wyniesienia morenowego przeznaczonego pod przyszłe miasto (Ryc. 1). Jeszcze w późnym średniowieczu

Ryc. 1. Wycinek planu Skarszewy z 1810 r. z oznaczeniem miejsca prowadzenia badań archeologicznych.

Fig. 1. Fragment of the plan of Skarszewy from 1810 with marked areas investigated archaeologically.

Ryc. 2. Widok od południowego wschodu i północnego wschodu bloku zabudowy śródmiejowej w początku XX wieku. Strzałką oznaczono miejsce prowadzenia badań archeologicznych.

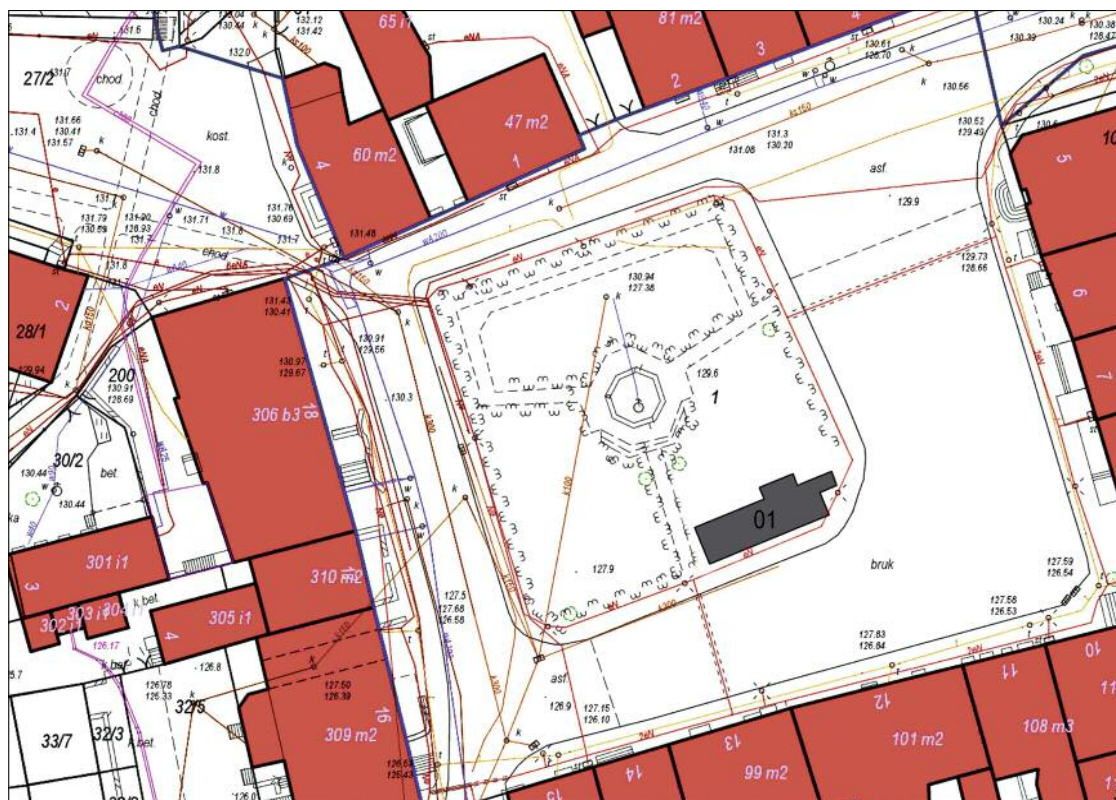
Fig. 2. View at the housing block in the middle of the square from the south-east and north-east in the early 20th century. The site of archaeological excavations is marked with an arrow.

Skarszewy obwarowano murami. Najprawdopodobniej w tym okresie na placu rynkowym wzniesiono ratusz i zabudowę komunalną, która w czasach nowożytnych rozrosła się do

pełnego bloku zabudowy śródmiejowej istniejącej tu do 1945 r. (Ryc. 2). Po II wojnie światowej teren ten uporządkowano i stanowi on obecnie niezabudowany plac miejski.

Ryc. 3. Lokalizacja wykopu archeologicznego na placu rynkowym w Skarszewach (oprac. M. Starski).

Fig. 3. Localisation of the archaeological trench on the market square in Skarszewy (compiled by M. Starski).

Do prac badawczych przeznaczono wąski pas w południowej części placu rynkowego (Ryc. 3). Teren ten lekko opadał w kierunku południowym, a przed podjęciem badań znajdował się na wysokości bezwzględnej około 128,8–128,2 m n.p.m. Wytoczono tam jeden wykop o wymiarach 4 × 13 m, zorientowany dłuższym bokiem po osi wschód-zachód – równoległe do południowej pierzei ryn-

ku. W trakcie eksploracji przedłużono go o 2 m w kierunku wschodnim na szerokości 1,5 m oraz o 1 m w północnym, między 9 a 12 metrem wykopu, licząc od zachodu.

Po zdjęciu współczesnego humusu terenu, na głębokości 30 cm, na większości powierzchni wykopu natrafiono na gliniasto-piaszczysty całec (Ryc. 4–5). Odslonięto także relikty fundamentów zabudowy murowanej datowanej

Ryc. 4. Widok od północy na plan wykopu po usunięciu humusu współczesnego (fot. M. Starski).

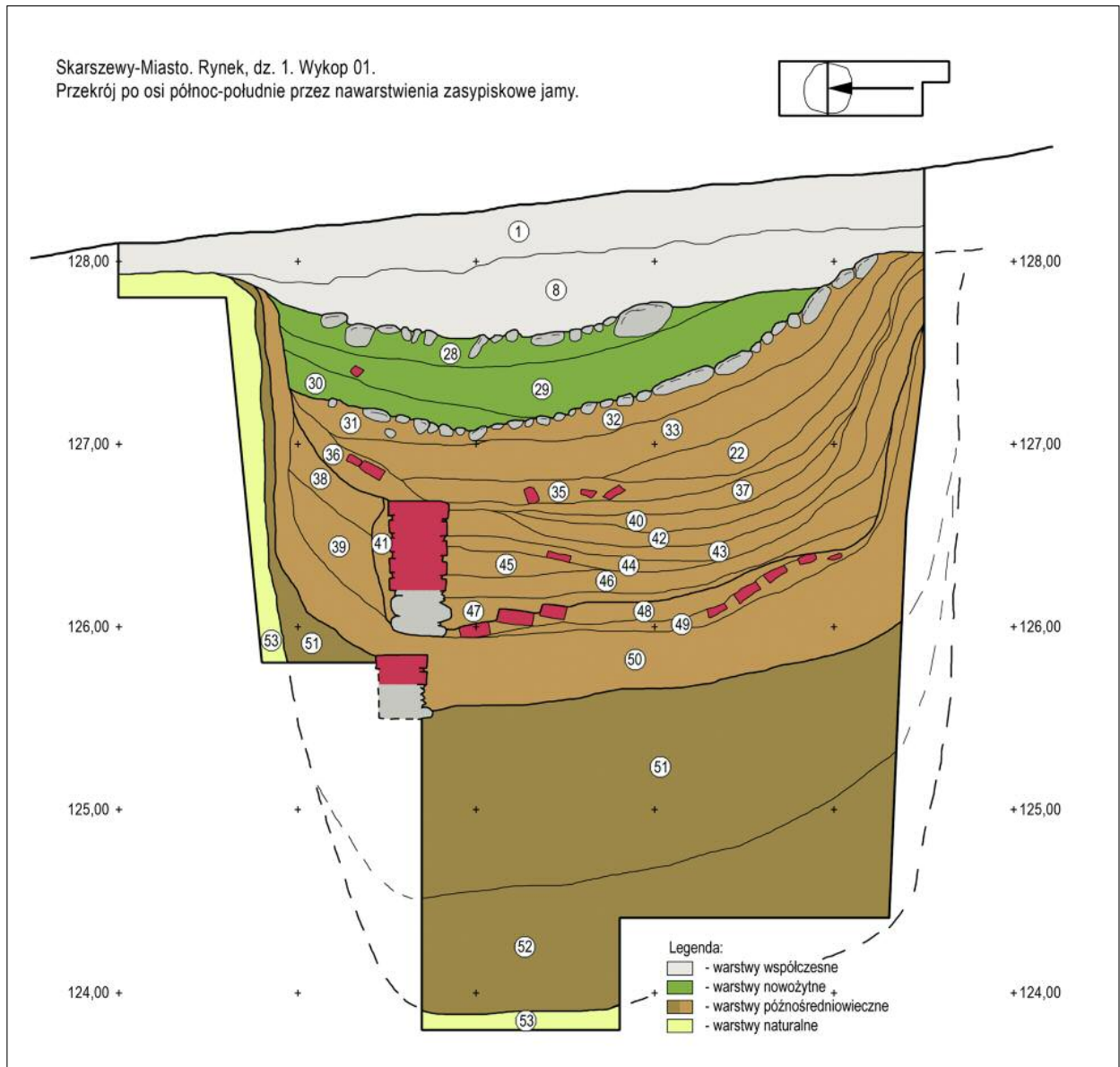
Fig. 4. View at the plan of the trench from the north after the modern topsoil had been removed (photo by M. Starski).

Ryc. 6. Wybrane nowożytny zabytki ruchome: 1 – garnek ceglany polewany, 2 – talerz pseudomajolikowy, 3 – kafel miskowy, 4–7 – kafle płytowe, 7 – butelka szklana (fot. M. Starski).

Fig. 6. Selected modern era moveable finds: 1 – glazed brick-red pot; 2 – pseudo-majolica plate; 3 – bowl stove tile; 4–7 – plate stove tiles; 8 – glass bottle (photos by M. Starski).

Ryc. 7. Przekrój nawarstwień zasypiskowych jamy późnośredniowiecznej po osi północ-południe (rys. M. Starski).

Fig. 7. Cross-section of the backfill layers of the late medieval pit along the north-south axis (drawing by M. Starski).

Rezultaty badań archeologicznych placu rynkowego w Skarszewach przyniosły tylko częściowe odpowiedzi na sformułowane problemy badawcze odnośnie tej części miasta. Odkryte nawarstwienia wywołały też nowe pytania, na które odpowiedzi przyniosą dalsze prace badawcze. Najistotniejszym jest brak najstarszych śladów osadnictwa zarówno przedlokacyjnego i polokacyjnego, które najpewniej zostały usunięte podczas niwelacji terenu w toku zagospodarowania i zabudowy wnętrza rynku miejskiego w późnym średniowieczu lub, najpewniej, już w czasach nowożytnych. Niemal całkowity brak znalezisk wczesnośredniowiecznych, nawet na wtórnym złożu, może przemawiać za lokalizacją ówczesnej wsi książęcej w pewnym oddaleniu od placu rynkowego. Śladem dawniejszej organizacji przestrzeni placu, już po lokacji miasta, są omówione

powyżej relikty jamy, której powstanie można datować na XIV wiek na podstawie cech technologiczno-morfologicznych znalezisk naczyń ceramicznych wydobytych z dolnych poziomów zasypiskowych. Problemem jest jednak ustalenie funkcji omawianego zagłębienia w tym czasie. Nie zachowały się bowiem żadne relikty konstrukcji poświadczających jej użytkowanie. Niewykluczone zatem, że mogła być to zarówno jama odpadkowa, jak i część większej struktury, np. piwnicy wewnątrz budynku lub wkopu pod studnię miejską. Na tę ostatnią okoliczność wskazuje umiejscowienie obiektu w dolnej części rynku, choć niewątpliwie lepsze warunki do pozyskiwania wody istniały w południowej części miasta lokacyjnego w Skarszewach, położonej zdecydowanie niżej. Dół ten może poświadczać nieudaną próbę wykopania studni, którą później zasypano.

Ryc. 8. A – Profil jamy późnośredniowiecznej z widocznymi warstwami zasypiskowymi, B – Widok reliktyw konstrukcji ceglanej we wnętrzu jamy (fot. M. Starski).

Fig. 8. A – profile of the late medieval pit with the backfill layers; B – view at the relics of the brick structure inside the pit (photos by M. Starski).

Ryc. 9. Wybrane późnośredniowieczne zabytki ruchome: 1 – misa siwak, 2 – dzban kamionkowy (Siegburg), 3 – dzban ceglasty polewany, 4 – patelnia ceglasta polewana, 5 – figurka ceramiczna, 6 – przęślik, 7 – okładzina kościana, 8 – podkova, 9 – świder, 10 – zawias, 11 – klucz, 12–14 – sprzączki, 15 – okucie końcówki pasa (fot. M. Starski).

Fig. 9. Selected late medieval moveable finds: 1 – grey bowl; 2 – stoneware jug (Siegburg); 3 – glazed brick-red jug; 4 – glazed brick-red pan; 5 – ceramic figure; 6 – spindle whorl; 7 – bone lining; 8 – horseshoe; 9 – drill; 10 – hinge; 11 – key; 12–14 – buckles; 15 – belt fitting (photos by M. Starski).

Większość zasypiska powstała jednak dopiero w drugiej połowie XV i pierwszej XVI wieku. Osadzono wówczas dwa poziomy bruków, które najpewniej wtórnie zapadły się w miękkim w tym miejscu podłożu. Niejednoznaczna jest także interpretacja reliktu murów i posadzki ceglanej, stopień ich zniszczenia może świadczyć o zawaleniu się w tym miejscu luźnych cegieł i bloku muru z zabudowania znajdującego się nad lub w pobliżu omawianej jamy. Wszystkie te próby interpretacji odkrycia uznać należy jednak za przypuszczenia, bo badacze nie są w stanie ich potwierdzić bazując na zachowanych tylko szczątkowo reliktach. Znaczącą korzyścią z eksploracji jest natomiast pozyskanie kilkutyśięczonego zbioru znalezisk ruchomych datowanych od XIV do pierwszej połowy XVI wieku.

Brukowanie powierzchni opisywanego zagłębienia w celu wyrównania terenu świadczy o tym, że już u schyłku późnego średniowiecza na rynku zlokalizowano zabudowę, która wymagała wyrównania terenu placu. Być może z tą fazą związane są negatywy wkopów fundamentowych, których zasypiska datowane są monetami dopiero na drugą połowę XVII lub początek XVIII wieku. Konstrukcje te najpewniej rozebrano podczas wznoszenia młodszej zabudowy, po zniszczeniach z okresu wojen szwedzkich, a kolej-

ną fazę zabudowy można wiązać z XVIII lub początkiem XIX wieku. Jest już ona widoczna na planie katastralnym miasta z początku XIX wieku oraz na fotografiach z początku następnego stulecia (**Ryc. 2**), a funkcjonowała do 1945 r.

Ze wszystkich wykopów wydobyto łącznie 6153 zabytków ruchomych. Uzyskane obecnie rezultaty prac badawczych stanowią ciekawy przyczynek do dziejów kształtowania i zasiedlenia miasta lokacyjnego w Skarszewach. Wobec niewielkiego zasięgu prac ziemnych nie uzyskano jednak podstawy źródłowej do rekonstrukcji zagospodarowania placu rynkowego i jego funkcji w przeszłości. Z powyższych względów badania archeologiczne na rynku powinny być kontynuowane w celu określenia zasięgu i funkcji tutejszej zabudowy. Eksploracja górnej, północnej części placu może także dostarczyć dowodów na lepiej zachowane nawarstwienia kulturowe z czasów kształtowania się miasta i nie tylko.

dr Michał Starski

Instytut Archeologii, Uniwersytet Warszawski
m.starski@uw.edu.pl

Literatura

BISKUP M.

1980 *Rozwój sieci miast pruskich do drugiej połowy XVII w.*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” XXVIII/3, 401–412.

GRZEGORZ M.

1988 *Lokacja miast na Pomorzu Gdańskim w latach 1309–1454 na tle działalności politycznej i gospodarczej oraz administracyjnej zakonu krzyżackiego*, (w:) M. Biskup (red.), *W kręgu stanowych i kulturalnych przeobrażeń Europy Północnej w XIV-XVIII w.*, Toruń, 39–55.

2007 *Pomorze Gdańskie pod rządami Zakonu krzyżackiego w latach 1308–1466*, Bydgoszcz.

MILEWSKA M.

1993 *Zamek w Skarszewach. Próba rekonstrukcji dziejów założenia*, „Pomorania Antiqua” 15, 141–153.

STARSKI M.

2015 *Stan badań archeologicznych nad małymi miastami Pomorza Gdańskiego w późnym średniowieczu*, „Archaeologia Historica Polona” 23, 181–213.

**SKARSZEWY – THE MARKET SQUARE, SKARSZEWY COMMUNE, POMORSKIE VOIVODSHIP.
THE EXCAVATIONS IN 2015**

In 2015, an archaeological field survey was conducted in the southern part of the market square in Skarszewy. A single trench measuring 4 by 13 m was performed (Fig. 3). The works were supposed to enable gathering data on the state of preservation of historical housing in the middle of the square, dating cultural layers, and planning future revitalisation of the Generała Józefa Hallera square (Fig. 1–2).

After the contemporary topsoil had been mostly removed from the surface of the trench a layer of loamy undisturbed soil was revealed (Fig. 4–5). Foundations of brick houses from the 18th or 19th century were also unearthed within the housing block in the middle of the market square. Modern era digs – negatives of foundations of older buildings – were discovered as well (Fig. 6). The central part of the trench contained an oval pit with a diameter of circa 4 m (Fig. 4–5, 7–8). It was later covered with two levels of stone cobbled pavements, between and above which lain backfill layers from the second half of the 15th and the first half of the 16th century (Fig. 9). Exploration of the lower levels resulted in discovering relics of a small brick foundation, which was surrounded by arte-

facts dated to between the 14th and the early 15th century. The ceiling of the undisturbed soil was reached at the depth of circa 3.5 or 4 m (Fig. 9).

Archaeological exploration of the market square in Skarszewy revealed also significant transformation of the investigated area by levelling and removal of older layers. No data enabling reconstruction of settlement either pre-dating or postdating the charter has been obtained. The older spatial organisation of the square, post-charter, is perhaps witnessed by remains of a pit of unspecified function dug in the 14th century. Perhaps it is a backfill of a hollow left after an ultimately incomplete attempt at digging a well, or a part of a greater structure, e.g. a cellar of a building. The pit was not filled until between the mid-15th and mid-16th century. Its backfill yielded several thousand finds dated to the late Middle Ages. The remaining unearthed relics enable reconstructing the housing in the middle of the market square, although it was preserved only as 18th and 19th-century foundations at best. These buildings were ultimately destroyed in 1945.

Translated by Maciej Talaga